

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 19699/18
Tekin AKGÜN / Türkiye

Başkan,
Robert Spano,
Hâkimler,
Işıl Karakaş,
Julia Laffranque,
Valeriu Grițco,
Stéphanie Mourou-Vikström,
Ivana Jelić,
Darian Pavli,

Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Hasan Bakırcı'nın katılımıyla 2 Nisan 2019 tarihinde Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 16 Nisan 2018 tarihinde sunulan yukarıda belirtilen başvuruyu dikkate alarak gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAY VE OLGULAR

1. Başvuran Tekin Akgün, Türk vatandaşı olup, 1979 doğumludur. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“Mahkeme”) önünde, Ankara Barosuna bağlı Avukat A. Kaplan tarafından temsil edilmektedir.

A. Davanın Koşulları

2. Davanın kendine özgü koşulları, başvuran tarafından ifade edildiği şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

3. Polis memuru olan başvuran, FETÖ/PDY (“Gülen Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapısı”) isimli terör örgütü üyesi olduğundan şüphelenilmesi nedeniyle yakalanmıştır.

4. Başvuran, 17 Ekim 2016 tarihinde, Ankara Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenmiştir. Başvuran, FETÖ/PDY ile olan her türlü üyeliği ve bu örgütle olan her türlü bağı reddetmiş ve kendisine karşı yöneltilen suçlamaları destekleyecek nitelikte bir delilin bulunmadığını ileri sürmüştür. ByLock şifreli mesajlaşma uygulamasını kullanıp kullanmadığı hakkında sorgulanan başvuran, bu mesajlaşma uygulamasını hiçbir zaman kullanmadığını belirtmiş ve kendisinin bu uygulamanın kullanıcısı olduğunu belirten delil unsurlarına itiraz etmiştir.

5. Aynı gün, başvuran, Ankara 9. Sulh Ceza Hâkimliği huzuruna çıkarılmıştır. İlgilinin ifadesinin dinlenmesinin ardından, hâkimlik, ilgilinin tutuklanmasına karar vermiştir. Hâkimlik, bu karara varırken, başvuranın silahlı terör örgütü üyeliği şeklinde atfedilen suçu işlemiş olduğuna dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin mevcut olduğu kanısına varmıştır. Hâkimlik, kaçma ve delilleri değiştirme riskinin de

bulunduğu ve dolayısıyla, adli kontrolün yetersiz olabileceği ve tutukluluğun atılı suç bakımından orantılı bir tedbir olduğu kanaatine varmıştır.

6. Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliği, 25 Ekim 2016 tarihinde, tutukluluk kararına karşı başvuran tarafından yapılan itirazı reddetmiştir.

7. Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliği, 15 Kasım 2016 tarihinde, başvuran tarafından atfedilen suçun işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesinin devam etmesini dikkate alarak, ilgilinin tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Hâkimlik aynı zamanda, atfedilen suçun niteliğini ve öngörülen cezayı göz önünde bulundurmuş ve halen darbe girişimine bağlı açık ve yakın bir tehlikenin bulunduğu kanısına varmıştır. Son olarak, hâkimlik, kaçma riskinin bulunduğu kanaatine varmış ve atfedilen suçun Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 100. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen “katalog” suçlar arasında yer aldığını vurgulamıştır.

8. Başvuran, 5 Aralık 2016 tarihinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Anayasa Mahkemesi, 15 Aralık 2017 tarihinde verilen ve 21 Aralık 2017 tarihinde başvurana bildirilen kararla, bu başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun yasaya uygunluğuna ilişkin olarak, iddianameye göre, başvuranın ByLock mesajlaşma uygulamasını kullandığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu uygulamanın özelliklerini dikkate alarak, bu uygulamanın kullanılmasının veya bunun kullanılması amacıyla indirilmesinin soruşturma makamları tarafından FETÖ/PDY ile bir bağın varlığının bir delili olarak değerlendirilebileceğinin kabul edilebileceği kanısına varmıştır. Anayasa Mahkemesi bu bağlamda, 20 Haziran 2017 tarihinde verilen *Aydın Yavuz ve diğerleri* kararına atıfta bulunmuştur. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi, söz konusu mesajlaşma uygulamasının özellikleri nedeniyle, soruşturma makamlarının veya tutukluluk hakkında karar vermeye davet edilen

mahkemelerin, başvuran tarafından bu uygulamanın kullanılmasının veya indirilmesinin, davanın koşulları dikkate alındığında, FETÖ/PDY'ye üyelik suçunun işlendiğine dair "kuvvetli bir delil" olarak değerlendirilebileceğini kabul ederek, dayanaktan yoksun ve keyfi bir yaklaşım izledikleri sonucuna varılamayacağı kanaatine ulaşmıştır. Ayrıca, başvuranın tutukluluğuna ilişkin kararlarda ve tutukluluk kararına karşı yapılan itirazın reddine ilişkin kararda belirtilen gerekçeleri dikkate alarak ve özgürlükten yoksun bırakılma sürecini göz önünde bulundurarak, Anayasa Mahkemesi, tutukluluk gerekçelerinin mevcut olmadığının ve söz konusu tedbirin orantısız olduğunun ileri sürülemeyeceği kanısına varmıştır.

11. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlandığı iddiasıyla ilgili olarak, Anayasa Mahkemesi, ifade tutanaklarını, tutukluluğa ilişkin kararları, başvuran veya avukatı tarafından tutukluluğa itiraz edilmesine ilişkin başvuruları ve soruşturma dosyasında bulunan belge ve bilgileri incelemesinin ardından, başvurana tutukluluğun temel dayanağını oluşturan unsurların bildirildiği, başvuranın bu unsurların içeriğine dair yeterince bilgilendirildiği ve ilgiliye tutukluluğuna itiraz etme imkânının sunulduğu kanısına varmıştır. Böylelikle, Anayasa Mahkemesi, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanısına varmıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, başvuranın aynı zamanda sulh ceza hâkimlerinin bağımsız ve tarafsız olmamalarından ve aynı hâkimler tarafından itiraz başvurularının incelenmesinin, kendisini özgürlükten yoksun bırakmaya karşı etkin bir hukuk yolundan mahrum bırakmasından şikâyet ettiğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, birçok dava kapsamında bu türden bir şikâyeti incelediğini ifade etmiş ve sulh ceza hâkimliklerine ilişkin olarak, bu hâkimliklerin yapısal özelliklerini dikkate aldığını ve bu türden bir şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanaatine vardığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuranın durumunda, farklı bir sonuca varmak için herhangi bir nedenin bulunmadığı kanısına varmıştır.

13. Son olarak, Anayasa Mahkemesi, başvuran tarafından kendisi önünde ileri sürülen adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyeti iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle reddetmiştir.

B. İlgili İç Hukuk Kuralları ve Uygulaması

14. Yasa dışı bir örgüte üye olma suçunu cezalandıran, Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 314. maddesinin 1. ve 2. fıkraları aşağıdaki gibidir:

“1. Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2. Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.”

15. Tutukluluk gerekçelerine ilişkin olarak, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi şunu öngörmektedir:

“1. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

2. Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması (...) şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, (...) veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma (...) hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.”

16. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen bazı suçlar (“katalog” denilen suçlar) için, tutukluluk gerekçelerinin varlığına ilişkin yasal bir karine bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuruyla İlgili İstatistikleri

17. Anayasa Mahkemesi tarafından İnternet sitesi üzerinde yayımlanan istatistiklere göre (<https://www.anayasa.gov.tr/tr/duyurular/bireysel-basvuru-istatistikleri/>), bu mahkeme önünde yapılan bireysel başvuruların sayısı, 2012 yılında (bireysel başvuru yolunun düzenlendiği yıl) 1.342, 2013 yılında 9.897, 2014 yılında 20.578, 2015 yılında 20.376, 2016 yılında 80.756, 2017 yılında 40.530 ve 2018 yılında 38.186'dır.

18. Bireysel başvuru yolunun geçerli olduğu 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren, Anayasa Mahkemesine 211.665 başvuru sunulmuştur ve 172.380 başvuru mahkeme kararıyla çözüme kavuşturulmuş olup, bunlar arasından 89.653'ü 2017 yılında ve 35.395'i 2018 yılında karara bağlanmıştır.

19. 2018 yılının sonunda, Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan başvuruların toplam sayısı 39.285'dir.

ŞİKÂYETLER

20. Başvuran, tutuklanmasının Sözleşme'nin 3. maddesine ihlal teşkil ettiğini ileri sürmektedir.

21. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesine dayanarak, atfedilen suçun, yani yasa dışı bir örgüte üye olma suçunun işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren deliller bulunmadan tutuklandığını iddia etmektedir. Başvuran, tutukluluk kararının gerektiği gibi gerekçelendirilmediğini ileri sürmekte ve bu kararı eleştirmektedir. Başvurana göre, söz konusu kararda, hâkim tarafından belirtilen tutukluluk gerekçelerinin varlığına ilişkin kuvvetli suç şüphesinin ya da olgusal verilerin varlığını gösteren somut bir delilden bahsedilmemektedir. Başvuran ayrıca, kendisine karşı yöneltilen suçlamalar hakkında yeterince bilgilendirilmemesinden şikâyet etmekte ve itirazının incelenmesi sırasında

duruşma yapılmadığını ve dolayısıyla, Cumhuriyet Savcısı'nın görüşünün bildirilmediğini ileri sürmektedir. Başvuran son olarak, tutukluluk kararının, kendi ifadesine göre, bağımsız ve tarafsız olarak değerlendirilemeyecek bir hâkim tarafından verildiğini iddia etmektedir.

22. Başvuran, şu hususlar nedeniyle, Sözleşme'nin 6. maddesi anlamında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir:

- Yasaya aykırı verilerin atılı suçun işlendiğine dair “kuvvetli bir delil” oluşturduğunun kabul edilmesi durumu;
- Avukatıyla görüşme ve yazışma hakkına getirilen sınırlamalar;
- Kendisine karşı yöneltilen suçlamalar hakkında kendisine bildirilen bilgilerin yetersizliği;
- Soruşturma dosyasına erişimin imkânsızlığı.

23. Başvuran, Sözleşme'nin 7. maddesine dayanarak, kendi ifadesine göre, bir suç teşkil etmeyen olaylar nedeniyle tutuklandığını ileri sürmektedir.

24. Başvuran, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında, yazışma özgürlüğünün ihlal edildiğini, zira tutuklanmasına hükmeden kararın, kendi ifadesine göre, mesajlaşma uygulamasını kullanmasına dayandırıldığını ileri sürmektedir.

25. Başvuran, Sözleşme'nin 9, 10 ve 14. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesine dayanarak, inançları, fikirleri, açıklamaları ve yaşam tarzı nedeniyle ceza soruşturmasına tabi tutulduğunu ve tutuklandığını ifade etmektedir.

26. Başvuran, Sözleşme'nin 13. maddesi açısından, sulh ceza hâkimlerinin, kendi ifadesine göre, bağımsız ve tarafsız olmamaları nedeniyle, tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına bu hâkimler tarafından karar verilmesi hususundan şikâyet etmektedir. Başvuran ayrıca, başvurusunu incelemek için Anayasa Mahkemesi tarafından geçirilen süreden şikâyetçi olmaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

1) Tutuklamanın yasaya uygunluğuna, sulh ceza hâkimlerinin bağımsız ve tarafsız olmamalarına ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına ilişkin şikâyetler

27. Başvuran, kendi ifadesine göre, atılı suçun işlendiğine dair herhangi bir makul şüphenin kendisine atfedilmemesine rağmen tutuklandığını iddia etmektedir. Başvuran ayrıca, hâkimler tarafından kararlarında ileri sürülen uygun ve yeterli gerekçelerin bulunmamasından şikâyet etmektedir.

Başvuran, tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına ilişkin hususun, bağımsız ve tarafsız olmadıklarını ileri sürdüğü sulh ceza hâkimleri tarafından incelenmesinden şikâyetçi olmaktadır.

Son olarak, başvuran, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasından şikâyet etmektedir.

28. Dosyanın mevcut durumunda, Mahkeme, bu şikâyetlerin kabul edilebilirliği hakkında karar verecek bir durumda bulunmadığını belirtmekte ve başvurunun bu kısmının İç Tüzüğü'nün 54. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendi uyarınca davalı Hükümete bildirilmesinin gerekli olduğu kanaatine varmaktadır.

2) Kısa Süre İçinde Yargısal Denetime İlişkin Şikâyet

29. Başvuran, Sözleşme'nin 13. maddesini ileri sürerek, başvurusunu incelemek için Anayasa Mahkemesi tarafından geçirilen süreden şikâyet etmektedir.

30. Mahkeme, bir şikâyeti başvuran tarafından ileri sürülenler dışındaki Sözleşme maddeleri veya hükümleri kapsamında inceleyerek, bu şikâyete ilişkin olaylar hakkında yapılacak hukuki nitelendirme konusunda karar verebileceğini hatırlatmaktadır (*Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], No. 37685/10 ve 22768/12, § 126, AIHM 2018). Somut olayda, Mahkeme,

bu şikâyetin Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası açısından incelenmesi gerektiği kanısına varmaktadır.

31. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının, yakalanan veya tutuklanan kişilere yönelik bir hukuk yolunu güvence altına alarak, bu kişilerin, hukuk yolunun kullanılmasından itibaren kısa bir süre içinde, tutukluluklarının yasaya uygunluğuna ilişkin ve yasaya aykırı olduğu ortaya çıkması durumunda özgürlükten yoksun bırakılmalarına son veren bir mahkeme kararını elde etme haklarına yer verdiğini hatırlatmaktadır (*Ilseher/Almanya* [BD], No. 10211/12 ve 27505/14, § 251, 4 Aralık 2018 ; ayrıca bk., *Idalov/Rusya* [BD], No. 5826/03, § 154, 22 Mayıs 2012).

32. Kısa bir süre içinde karar verme hakkına riayet edilip edilmediği hususu - Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası ve 6. maddesinin 1. fıkrasında yer alan “makul süre” koşulu için de olduğu gibi - davanın koşulları, özellikle davanın karmaşıklığı, davanın ulusal makamlar ve başvuran tarafından yürütülme şekli ve davanın başvuran açısından oluşturduğu menfaat ışığında değerlendirilmelidir (*Mooren/Almanya* [BD], No. 11364/03, § 106, 9 Temmuz 2009, diğer atıflarla birlikte, *S.T.S./Hollanda*, No. 277/05, § 43, AİHM 2011, ve *Shcherbina/Rusya*, No. 41970/11, § 62, 26 Haziran 2014).

33. Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası, Sözleşmeci Devletleri, tutukluluğun yasallığını ve tahliye taleplerini incelemek için birden fazla yargılama derecesi oluşturmaya zorlamamaktadır. Bununla birlikte, ikinci derece bir yargılama sunan bir Devlet, ilke olarak, hem temyiz hem de birinci derece yargılama aşamasında tutuklulara aynı güvenceleri vermelidir (*Navarra/Fransa*, 23 Kasım 1993, § 28, A serisi No. 273-B, *Khoudobine/Rusya*, No. 59696/00, § 124, AİHM 2006-XII (özetler), ve yukarıda anılan *S.T.S.* kararı, § 43). Tutukluluğun yasallığı hakkında karar veren ve tutukluluğunun yasaya uygun olmaması halinde ilgili kişinin tahliye edilmesine imkân veren - Türk Anayasa Mahkemesi gibi - anayasa mahkemeleri için de aynı durum geçerlidir (*Smatana/Çek Cumhuriyeti*, No.

18642/04, § 123, 27 Eylül 2007, *Žúbor /Slovakya*, No. 7711/06, §§ 71-77, 6 Aralık 2011, ve *Mercan/Türkiye* (k.k.), No. 56511/16, § 24, 8 Kasım 2016).

34. “Kısa süreye” riayet etme gerekliliğine uyulup uyulmadığını belirlemek için, davanın çok dereceli yargılama makamları önünde görülmesi durumunda, genel bir değerlendirmenin yapılması gerekmektedir (*Navarra/Fransa*, 23 1993, § 28, A serisi No. 273-B, ve yukarıda anılan *Mooren* kararı, § 106). İlk tutuklama kararının veya tutukluluğun devamına ilişkin daha sonraki kararların uygun adli güvenceleri sunan bir dava kapsamında bir mahkeme (yani bağımsız ve tarafsız adli bir organ) tarafından verilmesi durumunda ve iç hukukta iki dereceli bir yargılamanın oluşturulması halinde, Mahkeme, ikinci derece bir mahkeme önündeki denetimin daha fazla zaman almasını tolere edebileceğini belirtmektedir (*Lebedev/Rusya*, No. 4493/04, § 96, 25 Ekim 2007, ve yukarıda anılan *Shcherbina* kararı, § 65). Bu değerlendirmeler, daha ziyade (“*a fortiori*”) olağan mahkemeler önünde yürütülen davalardan ayrı olan, anayasa mahkemeleri önünde görülen davalara ilişkin Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrası kapsamında ileri sürülen şikâyetler için geçerlidir (yukarıda anılan *Žúbor* kararı, § 89).

35. Somut olayda, başvuran 5 Aralık 2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, 15 Aralık 2017 tarihinde kararını vermiş ve bu karar 21 Aralık 2017 tarihinde başvurana bildirilmiştir. Dolayısıyla, dikkate alınması gereken süre, bir yıl on altı gün sürmüştür.

36. Mahkeme öncelikle, Türk Anayasa Mahkemesi önündeki yargılamanın, olağan mahkemelerin yargılamayı yürüttükleri bağlamdan farklı bir hukuki bağlamda gerçekleştirildiğini ve bu bağlamda, Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrasında öngörülen “kısa süre” gerekliliğine riayet edilip edilmediğinin değerlendirilmesi söz konusu olduğunda, söz konusu yargılamanın özelliklerinin dikkate alınması

gerektiğini tespit etmektedir (bk., bu anlamda, yukarıda anılan *Ilmseher* kararı, § 270). Şüphesiz, Anayasa Mahkemesi, alt mahkemeler gibi, başvuru sahibinin tutukluluğunun yasallığını denetlemektedir, ancak “dördüncü derece mahkemesi” olarak hareket etmemektedir; itiraz edilen tutukluluğun Anayasa’ya uygun olup olmadığını incelemekle yetinmektedir (*Şahin Alpay/Türkiye*, No. 16538/17, § 135, 20 Mart 2018, ve yukarıda anılan *Ilmseher* kararı, §§ 270-271).

37. Mahkeme, Türk hukuk sisteminde, bir tutuklunun tutukluluğunun her aşamasında tahliye edilmesini talep edebileceğini ve talebinin reddedilmesi durumunda, itirazda bulunabileceğini kaydetmektedir. Böylelikle, bir tutuklu, Anayasa Mahkemesi önündeki başvurusunun derdest olmasına rağmen, olağan mahkemeler önünde tutukluluğunun yasallığının yeniden incelenmesini sağlayabilmektedir. Mahkemeye göre, burada bir kararın ivedilikle verilip verilmediğini belirlemeye yönelik genel inceleme kapsamında dikkate alınması gereken bir unsur söz konusudur. Bu türden bir sistemde, Mahkeme, Anayasa Mahkemesi önündeki denetimin daha fazla zaman almasını tolere edebilmektedir (bk., yukarıda anılan *Ilmseher* kararı, §§ 273-274, ve, Türk Anayasa Mahkemesinin özel bağlamında, yukarıda anılan *Alpay* kararı, § 137, ve *Mehmet Hasan Altan/Türkiye*, No. 13237/17, § 165, 20 Mart 2018).

38. Mahkeme, bununla birlikte, bu ilkeleri dikkate alarak, olağan koşullarda, bir yıl on altı günlük bir sürenin Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrası anlamında “kısa” olarak değerlendirilemeyeceği kanısına varmaktadır (*G.B./İsviçre*, No. 27426/95, §§ 28-39, 30 Kasım 2000, *Khoudobine/Rusya*, No. 59696/00, §§ 115-124, AİHM 2006-XII (özetler), ve yukarıda anılan *Shcherbina* kararı, § 62-71).

39. Bununla birlikte, Mahkeme, bu durumda istisnai bir durumun söz konusu olduğunu kaydetmektedir. Gerçekte, olağanüstü halin ilan edilmesinin ardından, Anayasa Mahkemesi, tamamen öngörülemez bir

olaya, yani bir darbe teşebbüsüne bağlı olarak, iş yükünün birden ve büyük ölçüde artması durumuyla (yukarıda 17. paragraf) baş etmek zorunda kalmıştır (bk., aksi yönde bir karar için (“*a contrario*”) iş yükünün kademeli olarak arttığı ve yoğunluğun öngörülebilir olduğu davalara ilişkin olarak, *Zimmermann ve Steiner/İsviçre*, § 30, A serisi No. 66, ve ayrıca *Guincho/Portekiz*, 10 Temmuz 1984, § 40, A serisi No. 81). Burada, darbe girişimine ilişkin bireysel başvuruların büyük ölçüde artmasından ve bu olayın neden olduğu yoğunluktan önce, kısa sürede inceleme yapma gerekliliğine uyulmasına ilişkin herhangi bir sorunun, Türk Anayasa Mahkemesine ilişkin olarak ileri sürülmediğini veya tespit edilmediğini gözlemlemek önem arz etmektedir. Mahkeme, mevcut davanın bu noktada, mahkemelere ilişkin yapısal ve kronik bir yoğunluğu tespit ettiği davalardan ayrı tutulduğu kanısına varmaktadır (yukarıda anılan *Zimmermann ve Steiner* kararı, § 30, *Probstmeier/Almanya*, 1 Temmuz 1997, § 64, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1997-IV, *Pammel/Almanya*, 1 Temmuz 1997, § 69, *Derleme* 1997-IV, *Unión Alimentaria Sanders S.A./İspanya*, 7 Temmuz 1989, § 41, A serisi No. 157, ve, başvuruların kısa bir süre içinde incelenmesi için Malta Anayasa Mahkemesi tarafından karşılaşılan yapısal bir soruna ilişkin olarak, *Suso Musa/Malta*, No. 42337/12, § 52, 23 Temmuz 2013, ve burada yapılan atıflar).

40. Mahkeme, bir mahkemenin görevinde geçici olarak yoğunluk yaşamasının, Devletin bu türden bir istisnai durumla baş edebilecek nitelikteki tedbirlere gereken ivedilikle başvurması halinde Devlete uluslararası bir sorumluluk yüklediğini hatırlatmaktadır (bk., diğer kararlar arasından, yukarıda anılan *Zimmermann ve Steiner* kararı, § 29, ve yukarıda anılan *Guincho* kararı, § 40).

41. Bu bağlamda, Mahkeme, - darbe girişimine ilişkin bireysel başvuruların büyük ölçüde artmasının ardından bir yıldan daha az bir süre sonra - 20 Haziran 2017 tarihinden itibaren, Anayasa Mahkemesinin bu olayla ilgili ilk ilke kararını verdiğini, ardından 26 Temmuz 2017 tarihinde,

bir hâkimin tutuklanmasına ilişkin ilk ilke kararını verdiğini kaydetmektedir. 2018 yılında, Yüksek Anayasa Mahkemesi, darbe teşebbüsünün ardından tutuklanan kişilerin özgürlük hakkıyla da ilgili olan, başka birçok ilke kararını vermeye devam etmiştir. Bu davaların incelenmesi kapsamında, Anayasa Mahkemesi, yeni hukuki sorunları incelemiş ve kendisi önünde derdest olan darbe girişimine ilişkin başvuruların tamamı için uygulanabilecek kuralları ortaya koymuştur. Anayasa Mahkemesinin önüne getirilen davalarda ileri sürülen hukuki sorunların karmaşıklığı ve çeşitliliği dikkate alındığında ve bu davaların sayısının çok yüksek olması göz önünde bulundurulduğunda, bu Yüksek Mahkemenin bu sorunlara ilişkin genel bir değerlendirmede bulunmak ve ilke kararlarıyla bir karara varmak için belirli bir süre geçirmesi olağan görünmektedir (yukarıda anılan *Süßmann* kararı, § 59). Dahası, Mahkemeye gönderilen yeni bilgi ve belgelerden anlaşıldığı üzere, Anayasa Mahkemesi, ilke kararlarında kendisi tarafından düzenlenen kuralları uygulayarak, darbe girişimine ilişkin bireysel başvurular kapsamında seri halinde kararlar vermeye başlamıştır. Ayrıca, aynı zamanda Yüksek Mahkemenin kendisi önünde derdest olan, darbe girişimiyle ilgili olmayan davaların incelemesini sürdürdüğünü vurgulamak gerekmektedir.

42. Öte yandan, Mahkeme, makamların Anayasa Mahkemesinin iş yükünün azalmasını sağlayan tedbirleri ivedilikle aldıklarını kaydetmektedir (bk., bu anlamda, *Buchholz/Almanya*, 6 Mayıs 1981, § 63, A serisi No. 42). Gerçekte, 2 Ocak 2017 tarihinde kabul edilen 685 sayılı Kararnameyle, Bakanlar Kurulu, Anayasa Mahkemesine, kendisi önünde derdest olan davaların büyük bir kısmını gönderme imkânını vererek ve böylelikle, söz konusu mahkemenin bu başvuruların incelenmesine ilişkin aşırı iş yükünü hafifleterek, olağanüstü hal kapsamında yapılan işlemleri incelemek üzere bir Komisyon kurmuştur. Ardından, 31 Temmuz 2018 tarihinde yürürlüğe giren, 25 Temmuz 2018 tarihli 7145 sayılı Kanun'da, yargılamanın süresine ya da mahkeme kararlarının icra edilmemesine ve/veya kısmen ya da

gecikmeli olarak icra edilmesine ilişkin şikâyetlerle ilgili olan, Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan başvuruların, 6384 sayılı Kanun’la (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun) kurulan Tazminat Komisyonu tarafından incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu Kanun’un yürürlüğe girmesinin ardından, Anayasa Mahkemesi, Mahkemenin *Müdür Turgut ve diğerleri* ((k.k.), No. 4860/09, 26 Mart 2013) davasında ifade ettiği gibi, bu şikâyetlere ilişkin başvuruların tamamını Tazminat Komisyonuna göndermiştir.

43. Böylelikle, hem Anayasa Mahkemesinin tutumu hem de makamlar tarafından alınan tedbirler, makamların, bu durumun sonunda yapısal bir nitelik taşımasını engellemek amacıyla bu Yüksek Mahkemenin görevinin yoğunlaşması sorununu çözme isteklerini yansıtmaktadır. Uygulanan ivedi yöntemlerin tatmin edici sonuçlara yol açtığı anlaşılmaktadır, zira 2017 yılında 89.653 başvuru karara bağlanmış ve bu durum, söz konusu yılın sonunda derdest olan başvuru sayısını 36.416’ya düşürmüştür. Anayasa Mahkemesi, 2018 yılında, 35.395 başvuruyu incelemiş ve bu durum, yeni başvuruların önemli sayıda olmasına rağmen, derdest olan başvuru sayısının kontrol altında tutulmasına imkân vermiştir (yukarıda 17-18. paragraflar).

44. Yukarıda belirtilenler ışığında, davanın özel koşullarında, - özellikle ani ve öngörülemez bir olaya bağlı olarak Anayasa Mahkemesinin iş yükünün artması ve bu sorunu önlemek için makamlar tarafından gösterilen çabalar -, Mahkeme, Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrasında belirtilen “kısa süreye” riayet etme gerekliliğinin yerine getirildiği kanısına varmaktadır.

45. Sonuç olarak, bu şikâyet açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

46. Bununla birlikte, bu sonuç, Anayasa Mahkemesinin Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrası açısından ileri sürülen bu türden şikâyetler

bakımından tam yetkiye sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Mahkeme, Sözleşme'nin 19. maddesi uyarınca, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvurularının yapıldığı tarihten itibaren kısa bir süre içinde tutukluluklarının yasaya uygunluğuna ilişkin bir mahkeme kararını elde edememekten şikâyet eden diğer başvuranlar tarafından sunulan şikâyetler açısından nihai denetim yetkisini saklı tutmaktadır.

3) Yargılamanın Adilliğine İlişkin Şikâyetler

47. Başvuran, avukatıyla görüşmesinin engellenmesi ve kendisine karşı yöneltilen suçlamalar hakkında yeterince bilgilendirilmemesi hususunun Sözleşme'nin 6. maddesi anlamında adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

48. Mahkeme, başvuranın bu şikâyetleri Anayasa Mahkemesine sunduğunu ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmesinden şikâyet ettiğini kaydetmektedir. Anayasa Mahkemesi, ilgili hakkında yürütülen ceza yargılamasının derdest olması nedeniyle, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle yukarıda belirtilen şikâyetleri reddetmiştir. Mahkeme, dosyanın incelenmesinin ardından, farklı bir sonuca varmak için herhangi bir neden görmemektedir. Anayasa Mahkemesi gibi, Mahkeme, başvuranın bireysel başvuruda bulunmadan önce kendisi hakkında yürütülen ceza yargılamasının sonucunu beklemekle yükümlü olduğu kanaatine varmaktadır. Dolayısıyla, Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyeti reddetmektedir.

4) Şikâyetlerin Geri Kalanı

49. Başvuran, tutuklanmasının Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

50. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesine dayanarak, itirazının incelenmesi sırasında duruşma yapılmamasından ve dolayısıyla Cumhuriyet

Savcısı'nın görüşünün bildirilmemesinden şikâyetçi olmaktadır. Başvuran, kendisine karşı yöneltilen suçlamalar hakkında yeterince bilgilendirilmemesinden şikâyet etmektedir.

51. Başvuran, Sözleşme'nin 7. maddesine dayanarak, bir suç teşkil etmeyen olaylar nedeniyle tutuklanmasından şikâyet etmektedir.

52. Başvuran, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında, yazışma özgürlüğünün ihlal edildiğini, zira tutuklanmasına hükmeden kararın, kendi ifadesine göre, mesajlaşma uygulamasını kullanmasına dayandırıldığını ileri sürmektedir.

53. Başvuran, Sözleşme'nin 9, 10 ve 14. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesine dayanarak, inançları, fikirleri, açıklamaları ve yaşam tarzı nedeniyle ceza soruşturmasına tabi tutulduğunu ve tutuklandığını ileri sürmektedir.

54. Anayasa Mahkemesinin kararından anlaşıldığı üzere, başvuran, bu şikâyetleri bireysel başvurusu çerçevesinde sunmamıştır ve Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurusu kapsamında sunulan bu türden şikâyetleri incelemediğini ileri sürmemiştir. Başvuranın kendisine karşı yöneltilen suçlamalar hakkında yeterince bilgilendirilmemesinden şikâyetçi olması nedeniyle, Mahkeme, ilgilinin Sözleşme'nin 6. maddesi anlamında, adil yargılanma hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesi önündeki başvurusu kapsamında bu şikâyetleri sunduğunu kaydetmektedir. Anayasa Mahkemesi, bu şikâyeti başvuran tarafından ileri sürülen hüküm açısından incelemiştir ve bu şikâyetin iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, bu şikâyetin ayrıca Sözleşme'nin 5. maddesi açısından incelenmesine karar vermemekle suçlanamayacaktır. Sonuç olarak, bu şikâyetler Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Tutuklamanın yasaya uygunluğuna, sulh ceza hâkimlerinin bağımsız ve tarafsız olmamalarına ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına ilişkin başvuranın şikâyetlerinin incelenmesinin ertelenmesine;

Başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna

karar vermiştir.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş, ardından 9 Mayıs 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Robert Spano
Başkan